

ומוסיפה הגמרא: **לפדא** — מאכל העשוי מתאנים, **דייסא**, ותמרי מאכל העשוי מתמרים, אלו מאכלים שנחשבים "מצטמק ורע להן".⁽⁵⁵⁾

בעו מיניה מרבי חייא בר אבא:

למאן דאמר מתניתין להשהות תנן, ואין להשהות על כירה שאינה גרופה, אם שכח מערב שבת קדירה על גבי כירה, ובשלה בשבת, מהו, מה דינו של המאכל.⁽⁵⁶⁾

ולא השיב להם רבי חייא מיד, אלא אישתיק, ולא אמר ליה ולא מידי.

למחר, נפק רבי חייא, דרש להו כך שנינו במשנה: **המבשל בשבת**, כך דינו: אם בישל בשוגג, **יאכל** התבשיל, אבל אם בישלו במזיד, **לא יאכל**.⁽⁵⁷⁾

והוסיף רבי חייא, כי ההבדל בין שוגג למזיד נאמר רק במבשל בשבת עצמה, אבל אם

וכתב הרשב"א שאין לפרש הספק באופן שנתבשל כבר כמאכל בן דרוסאי מערב שבת, ובשבת שכה ונתבשל לגמרי, כיון שאין בישול לאחר שהגיע למאכל בן דרוסאי, וראיה לדבר, שהרי דבר שנתבשל כמאב"ד ובא גוי והוסיף ובישלו, אינו אסור משום בשולי עכו"ם.

ואמנם, זו דעת הרשב"א בכמה מקומות, שאין בישול אחר שהגיע למאב"ד, וראה להלן [לט א, מ ב]. אבל דעת הרבה ראשונים, וכך נפסק להלכה [בסי' שיח ד] שיש בישול אחר בישול בדבר שנתבשל רק כמאב"ד [ועי' בה"ל ד"ה אפילו שכך היא דעת רוב הראשונים], ולפי זה נמצא שאפשר שהספק הוא בשכח תבשיל המבושל כמאב"ד והוסיף בישול בשבת, למאן דאמר לשהות תנן. וכדמפרש רש"י.

ומדברי רש"י גופיה שפירש את הספק כמאן דאמר לשהות תנן, ולא פירש בפחות ממאב"ד ואליאב דכולי עלמא, מבואר שהספק הוא בדבר מבושל לכל הפחות כמאב"ד, ואף על פי כן אסור להשהותו, ומשמע שיש בישול אחר בישול במבושל כמאב"ד, וכן נקט הרא"ש [יא] בדעת רש"י, וע"ש בקרבן נתנאל [י]. ועיין בפני יהושע מדוע רש"י לא פירש כדברי התוס'.

57. בכתובות [לד א] הביאה הגמרא מחלוקת תנאים: המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא

הציון [רנג ט] כתב, שמכאן מקורו של הרמב"ן שמצטמק ויפה לו היינו שהאדם שמח בו ומצטמק ורע לו שעצב בצימוקו ואין זה תלוי במצבו של התבשיל.

ובביאור הלכה [שם ד"ה והוא] הביא מהפמ"ג שכתבשיל לפת ללא בשר הוא מצטמק ורע לו גם ללא קמח, וכתב שכן משמע קצת מרש"י כאן.

55. בביאור הלכה [שם] כתב, שכל אלו הם מצטמק ורע לו גם ללא קמח.

56. כך פירש רש"י, שהספק של הגמרא הוא למאן דאמר לשהות תנן, ולדברי רש"י עצמו ההלכה כמאן דאמר להחזיר תנן, והגמרא מסתפק שלא לפי ההלכה. והתוס' כתבו שהספק הוא גם למאן דאמר להחזיר תנן, אלא שהשהה על הכירה תבשיל שלא הגיע למאכל בן דרוסאי שבזה חנניא מודה שאסור, האם התבשיל מותר באכילה. וכן כתב הרשב"א בשם רש"י.

ועוד כתבו שאפשר שהספק הוא בקדירה חייטא, דאף שלעיל התירה הגמרא להשהות בתנור שאינו גרוף מכל מקום בכירה יש לחוש שמה יחתה בה ואסור להשהותה, ולכן מביעא לן אם השהה מהו. והריטב"א תמה דלא מצינו חילוק בין תנור לכירה בדין קדירה חייטא.

וטעם הדבר, שכן **מבשל** בשבת בשוגג הוא דהתירו לאכול, כיוון דלא אתי לאיערומי, שלא נחשדו ישראל לחלל שבת במזיד ולומר שוגגים היינו, ולפיכך אם בישל בשוגג, **יאכל** התבשיל, ולא קנסוהו שמא יבשל במזיד ויאמר שוגג הייתי.

אבל האי, להשהות תבשיל על גבי האש, הוי רק איסור דרבנן, וחששו חכמים דאתי לאיערומי. שאם יתירו לאכול תבשיל ששהה בשוגג על האש, יבואו להשהות במזיד, ויאמרו שוגגין היינו. לפיכך, קנסו חכמים שאם השהה קדירה מערב שבת על גבי האש, אפילו בשוגג, נמי לא יאכל.

ומקשה הגמרא על דברי רבי חייא, בין אם נפרש בדבריו כרבה ורב יוסף ובין אם נפרש כרב נחמן בר יצחק, מתוספתא:

מיתיבי: שכח קדירה שהניחה מערב השבת על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה, ובישלה בשבת, כיון שהשאירו בשבת רק בשוגג, יאכל, התבשיל מותר באכילה בשבת. אבל אם הניחו במזיד מערב שבת כדי שישהה בשבת, לא יאכל.

ומכאן, שגם בדין שהיה מצינו חילוק בין שוגג למזיד, ודלא כרבי חייא שאמר "ולא

שכח קדירה על גבי האש מערב שבת, לא שנא. אין חילוק בין שוגג למזיד.

ודנה הגמרא בדברי רבי חייא: **מאי "ולא שנא"?** דמשמע שאם שכח קדירה מערב שבת על האש, לא שנא בין שוגג למזיד, ואם כן מהו הדין, האם בשניהם מותר או שמא בשניהם אסור.

ונחלקו האמוראים בפירוש דברי רבי חייא בר אבא:

רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו: "לא שנא" דקאמר רבי חייא בר אבא היינו להיתירא, דבין אם שכח קדירה על האש בשוגג ובין אם עבר והשאירה במזיד, התבשיל מותר באכילה.

שכן דווקא **מבשל** בשבת הוא דאמרינן שאם בישל במזיד, התבשיל אסור באכילה כיון דקא עביד מעשה עבירה במזיד, ועל כן קנסוהו שלא יאכל, אבל האי, שהשהה קדירתו בערב שבת, דלא קא עביד מעשה, אזי אפילו אם השהה במזיד, נמי יאכל.⁽⁵⁸⁾

רב נחמן בר יצחק אמר: רבי חייא בר אבא סבר שבין שוגג ובין מזיד לא שנא לאיסורא, ולא דמי למבשל בשבת שבשוגג מותר ורק במזיד אסור.

58. הרש"ש מפרש, "שהייה במזיד", היינו שמתחילה סבר שלפני שבת יוריד מהאש, וכשהגיעה השבת חזר בו והשהה במזיד. ו"שהייה בשוגג" היינו שסבר להורידה לפני השבת, וטעה והשהה בשבת. אבל אם מלכתחילה נתכוין להשהות למשך השבת, אסור אפילו לדעת רבה ורב יוסף, שכן עביד מעשה בידיים.

יאכל דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, בשוגג יאכל למוצאי שבת. במזיד לא יאכל עולמית. רבי יוחנן הסנדלר אומר, בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו. במזיד לא יאכל עולמית, לא לו ולא לאחרים. וכתב הרשב"א, אף דקיימא לן כרבי יהודה, מכל מקום, רב היה מורה לתלמידיו כרבי מאיר, וכל שכן שיש להקל בשהייה.

להתבשל בשבת, אזי בין שחכ והשהה בשוגג, בין עבר והשהה במזיד, יאכל, התבשיל מותר באכילה, לפי שלא נתבשל בשבת, דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: חמין ותבשיל שלא הוחמו כל צרכן, בשוגג מותר ובמזיד אסור, וכרבי מאיר, אבל במבושל כל צרכו, יש חילוק בין חמין לתבשיל, דדוקא חמין שהוחמו כל צורכין מותרין אפילו במזיד, מפני שמצטמק ורע לו, ואילו תבשיל שבישל כל צורכו, אם הניחו לשהות במזיד אסור, מפני שמצטמק ויפה לו, אבל בשוגג פשיטא שמתר. (60)

שנא", בין אם נפרש ששניהם מותרים כרבה ורב יוסף, ובין אם נפרש ששניהם אסורים כרב נחמן בר יצחק, בברייתא מפורש ששוגג מותר מזיד אסור. (59)

ומביאה הגמרא את המשך הברייתא:

במה דברים אמורים שיש חילוק בין שוגג למזיד, בחמין שלא הוחמו כל צורכין, ותבשיל שלא בישל כל צורכו, כי אז החמין והתבשיל ממשיכים להתבשל בשבת, ואם הוא מזיד קנסוהו, ובשוגג מותר.

אבל חמין שהוחמו כל צורכין, ותבשיל שבישל כל צורכו, כיון שאינם ממשיכים

דרוסאי, ואם כן מה הקשתה הגמרא מהברייתא המדברת במבושל כמאכל בן דרוסאי, בשלמא לרבה ורב יוסף שהתירו בפחות ממאב"ד ניתן להקשות דברייתא אסרינן במזיד אפילו מבושל כמאב"ד, וכל שכן אם אינו מבושל, אבל לרב נחמן דאמר בין שוגג ובין מזיד אסור, כיצד מקשינן מהברייתא שהתירה בשוגג, דילמא רב נחמן אסור בפחות ממאב"ד.

ותירצו התוס', דמלשון הברייתא ובישלה בשבת משמע שאפילו אם היה מבושל פחות ממאכל בן דרוסאי בשוגג מותר ובמזיד אסור. וקשיא לרבה ורב יוסף ולרב נחמן בר יצחק. והרשב"א תירץ, שהברייתא סוברת שאין חילוק בין נתבשל כמאב"ד או פחות ממאב"ד, שניהם נקראים אינם מבושלים כל צרכן, ודלא כחנניא. הילכך יש להוכיח ממה שהתירה הברייתא בשוגג ואסרה במזיד, שהוא הדין לחנניא בדבר שנתבשל פחות ממאכל בן דרוסאי.

60. מקושיית הגמרא בסמוך, "קתני מיהא תבשיל שלא בישל כל צרכו", משמע שהגמרא סוברת שגם לפי רבי יהודה יש חילוק בין שוגג למזיד כתבשיל שלא נתבשל כל צרכו, דבשוגג

והפנ"י כתב, שכל ענין השהייה הוא איסור בשב ואל תעשה, בכך שלא סילק הקדירה סמוך לשבת.

ובפמ"ג דן, מדוע לא אמרו שמתר באכילה משום ששהייה היא רק איסור דרבנן, ולא גזרו אלא במעשה שבת דאורייתא. והוכיח מזה שאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן, וכ"כ הפנ"י, אבל הבה"ל [שיח] תמה על דבריהם ע"ש.

59. לדברי רש"י, המפרש דבעו מיניה מרבי חייה האם מותר להשהות, וכמאן דאמר לשהות תנן, יש להבין מהי קושיית הגמרא? הרי בברייתא מדובר על תבשיל שלא נתבשל כל צרכו, כמבואר בסמוך, במה דברים אמורים וכו', ואם כן, בשלמא לדברי רב רב נחמן בר יצחק שאסר בין שוגג ובין מזיד, מובנת קושיית הגמרא, דבתוספתא מבואר שאפילו לא נתבשל כל צרכו בשוגג אסור, וכל שכן בנתבשל כל צרכו. אבל לרבה ורב יוסף שהתירו, מה הקשתה הגמרא, שמא בברייתא אסרו מזיד כי לא נתבשל כל צרכו, אבל רבי חייה דיבר במבושל כל צרכו.

ולשיטת התוס' והרשב"א קשה להיפך, כי הם מפרשים שהספק במבושל בפחות ממאכל בן

וכל המצטמק ויפה לו, כגון כרוב, ופולים, ובשר טרף,⁽⁶¹⁾ אסור להשהותו על כירה שאינה גרופה וקטומה, ואם עבר והשהה, אסור באכילה, וכל המצטמק ורע לו מותר אפילו אם השהה במזיד.

וחזרת הגמרא ומפרשת את קושייתה על דברי רבי חייא:

קתני מיהא, בין לרבי מאיר ובין לרבי יהודה, אם שכח תבשיל שלא בישל כל צורכו על גבי כירה שאינה גרופה בשבת, בשוגג יאכל ובמזיד לא יאכל. ודלא כרבה ורב הונא שאמרו תרוויהו להתיירא ודלא כרב נחמן בר יצחק שאמר תרוויהו לאיסורא.⁽⁶²⁾

ומתרצת הגמרא את דברי רבי חייא אליבא דרב נחמן בר יצחק:

בשלמא לרב נחמן בר יצחק, לא קשיא, לפי שאפשר לחלק: כאן — הברייתא דרבי יהודה ורבי מאיר נאמרה קודם גזרה שגזרו

על השוכחים לאסור את תבשיליהם בשבת, ולפיכך אמרו בשוגג מותר ובמזיד אסור, ואילו כאן, — דברי רבי חייא בר אבא נאמרו לאחר גזרה, ולפיכך אמר שאפילו שוגג אסור.

אלא לדברי רבה ורב יוסף דאמרי בין שכח בשוגג ובין השהה במזיד להתיירא, שכן לא עשה מעשה, קשה ממה נפשך —

כי אי, אם נפרש שרבי חייא התיר קודם גזרה, אזי קשיא ממה שנאמר בכרייתא שאם השהה מזיד אסור, והברייתא בוודאי מדברת קודם הגזירה שהרי נאמר בה שוגג פטור. אי, ואם נפרש שרבי חייא אמר להתיירא לאחר גזרה, קשיא נמי שוגג, שהרי לאחר הגזירה מצינו שקנסו אפילו את השוגגין וכדלהלן,

ומסקינן: קשיא על רבה ורב יוסף.

ומבאר הגמרא: מאי גזירתא?

מותר ובמזיד אסור. ולפי זה נמצא שרבי יהודה מסכים עם דברי רבי מאיר שאמר במה דברים אמורים לחלק בין שוגג למזיד בלא נתבשל כל צרכו, אלא שעל מה שהוסיף רבי מאיר שבמבושל כל צרכו מותר אפילו מזיד, בין חמין ובין תבשיל, רבי יהודה חולק, וסובר שבתבשיל יש חילוק בין שוגג למזיד לפי שהתבשיל מצטמק ויפה לו.

אמנם, היה מקום לפרש את דברי רבי יהודה באופן אחר, דלעולם תבשיל שלא נתבשל כל צרכו, אסור בין שוגג ובין מזיד, ודלא כרבי מאיר, ומה שנאמר בכרייתא "בשוגג יאכל במזיד לא יאכל" — במה דברים אמורים במצטמק ויפה לו, אבל מצטמק ורע לו מותר בין שוגג ובין מזיד.

ובתוס' מבואר שאפשר לפרש שרבי יהודה אינו בא לפרש את החילוק בין שוגג למזיד, ולעולם אין מקרה שבו שוגג מותר ומזיד אסור, אלא במצטמק ורע לו מותר אפילו מזיד, ובמצטמק ויפה לו אסור אפילו שוגג, וכל שכן תבשיל שאינו מבושל כל צרכו. וראה הערה הבאה.

61. הערוך מפרש [ערך טרף] בשר שמחתכין אותו חתיכות קטנות ומרסקים אותו עד שנטרף במקפה, וכל זמן שמצטמק יוצא ממנו השמן ומתערב עם הבישול. ורש"י הוסיף דגלי דעתיה שאינו מניחו לאורחים.

62. התוס' הקשו, שמהגמרא משמע שהקושיה

דאמר רב יהודה בר שמואל, אמר רב אבא, אמר רב כהנא, אמר רב: בתחילה היו אומרים המבשל בשבת, ועובר באיסור דאורייתא, בשוגג יאכל, במזיד לא יאכל, והוא הדין לשוכח ומשהה את התבשיל על האש בשוגג יאכל ובמזיד לא יאכל.

אבל משרבו משהין במזיד, ואומרים שמחים אנו, חזרו חכמים וקנסו על השוכח, שאם השהה בשוגג לא יאכל.

חזרת הגמרא לדון בדברי התוספתא.

קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר, דלעיל [לז

א] אמר רבי מאיר בדעת בית הלל שמותר להשהות רק חמין על גבי כירה גרופה, ומשמע שתבשיל אסור, וכאן אמר רבי מאיר שמותר להניח על כירה שאינה גרופה חמין ותבשיל שנתבשלו כל צרכם? (63)

קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה. לעיל [שם] אמר רבי יהודה שמותר להשהות חמין [המצטמק ורע לן] ותבשיל [המצטמק ויפה לן] שנתבשלו כל צרכן על כירה גרופה, וכאן אמר רבי יהודה חמין מותר ותבשיל אסור. (64)

ומתרצת הגמרא: דרבי מאיר אדרבי מאיר

בתוס' [ד"ה קשיא] דנו מדוע הגמרא לא תירצה דלעיל התיר רבי מאיר רק חמין משום שמדובר באינו בשל כל צרכו ולכן תבשיל אסור, אבל חמין מותר [ולשיטתם לו ב שחמין נידונים כמצטמק ורע לו גם לפני גמר בישולם] ואילו כאן מדובר בבשל כל צרכו ולכן מותר חמין ותבשיל, והוכיחו מזה שסתם חמין ותבשיל הם בין מבושל כל צרכו בין אינו מבושל ולעיל אסר רבי מאיר אף מבושל כל צרכו.

והרשב"א לעיל [לו ב] דן מדוע הגמרא לא תירצה דלעיל התיר רבי מאיר רק חמין משום שמדובר במצטמק ויפה לו [לשיטתו שאפשר להגדיר חמין שאינם מבושלים כל צרכו מצטמק ויפה לן] וכאן התיר חמין ותבשיל משום שמצטמק ורע לו, והוכיח מזה שסתם חמין ותבשיל הם מצטמק ויפה לו

64. רש"י פירש שהקושיה היא מכך דלעיל התיר רבי יהודה להשהות חמין ותבשיל וכאן התיר חמין ואסר תבשיל, ואפשר להקשות ביותר דלעיל התיר חמין ותבשיל בגרופה ומשמע שבאינה גרופה אסור אפילו חמין דמצטמק ורע לו וכאן התיר חמין דמצטמק ורע לו אפילו

היא מדרבי מאיר ורבי יהודה גם יחד ששניהם מחלקים בין שוגג למזיד, ואילו רבי חייא לא חילק, ולכאורה מדר' יהודה לא קשיא שכן יתכן שלדברי רבי יהודה דבר שלא נתבשל כל צרכו אסור בין בשוגג ובין במזיד וכבר נחמן בר יצחק, ורק מצטמק ורע לו מותר באכילה. ותירצו, דאפשר שרבי יהודה מתיר גם תבשיל שלא נתבשל כל צרכו בשוגג, ומכח הספק מקשינן אף מדברי רבי יהודה.

63. רש"י כתב שקושיית הגמרא לדעת רבי מאיר היא על כך שלעיל התיר רק חמין וכאן התיר חמין ותבשיל. אבל באמת אפשר להקשות יותר, דלעיל התיר רבי מאיר חמין בגרופה ומשמע שבאינה גרופה אפילו חמין אסור, וכאן התיר חמין ותבשיל באינה גרופה. וצ"ב מדוע לא פירש רש"י שזו קושיית הגמרא.

ובתוס' [ד"ה הא] מבואר שישנה סתירה נוספת מדרבי מאיר אדר' מאיר דלעיל התיר חמין סתם ומשמע אפילו לא הוחמו כל צרכן, וכאן אסר חמין שלא הוחמו כל צרכן, וצריך לתרץ דלעיל מדובר בגרופה וכאן באינה גרופה וכדמתרצינן לדעת רבי יהודה.

לאיבעיא להו: עבר ושהה במזיד מאי, מי קנסוהו רבנן שלא יאכל באותו שבת, או לא קנסוהו. (65)

תא שמע: דאמר שמואל בר נתן אמר רבי חנינא: כשהלך רבי יוסי לציפורי מצא חמין שנשתהו מערב שבת על גבי כירה, ולא אסר להן.

ומצא ביצים מצומקות שנשתהו על גבי כירה, ואסר להן, משום שהם מצטמק ויפה

לא קשיא, כי הא דאמר לעיל שמותר להשהות רק חמין היינו לכתחילה. ואילו הא דאמר כאן שמותר להשהות גם תבשיל המבושל כל צרכו, היינו דיעבד, שאם השהה מותר לאכול.

דרבי יהודה אדרבי יהודה נמי לא קשיא, כי כאן, לעיל שהתיר רבי יהודה חמין ותבשיל אפילו מצטמק ויפה לו, מפני שמדובר בגרופה וקטומה. ואילו כאן אסר להשהות תבשיל מצטמק ויפה לו, מפני שמדובר בשאינה גרופה וקטומה.

יהודה שחילק בין מצטמק ויפה לו למצטמק ורע לו, האם אסר במצטמק ויפה לו גם אם השהה בשוגג או לא. ואף שמשלשן הגמרא לעיל דפרכינן מדברי רבי יהודה עלרבי חייה משמע שאין חילוק בין שוגג למזיד, לא ברירא לגמרא האם באמת אסר גם שוגג. נולפי הצד שר' יהודה אסר שוגג, באמת היה אפשר ליישב את רב חייה לפי רב נחמן בר יצחק דסבר כר' יהודה דאסר גם שוגג, אלא שלמסקנא הגמרא מיישבת את רב נחמן בר יצחק אליבא דכולי עלמא].

ולפי דבריהם שהספק הוא לרבי יהודה נמצא שהספק אינו להלכה, שכן לשיטת התוס' קיימא לן כחנניא ומותר להשהות ממאכל בן דרוסאי ואילך וכל שכן מצטמק ויפה לו. וכ"כ המהרש"א.

והרשב"א בתוס' הוסיף כי גם אם נפרש שהספק הוא בפחות ממאכל בן דרוסאי, הרי להלכה קנסו את המשהין, ולכולי עלמא אסור. ואם כן לשיטת התוס' צריך לומר שהספק הוא קודם גזירה, ואליבא דר' יהודה. והמהר"ם ביאר בשיטת התוס' שהספק הוא האם לפי רבי יהודה הוצרכו לגזירה, או שמא מעיקר הדין אסור בשוגג. ובחזון איש כתב שכונת הר"י בתוס' לדברי הראשונים באות ג.

באינה גרופה. ובתוס' כתבו שעל פי תירוצי הגמרא אליבא דבי מאיר תתורץ גם קושיה זו. ויתכן שלדעת רש"י אין מקום לדייק מהא דלעיל שאסור להשהות חמין על כירה שאינה גרופה שכן אם מותר להשהות תבשיל על כירה גרופה מותר גם להשהות חמין המצטמק ורע לו על כירה שאינה גרופה וכמו שכתב שם הרשב"א.

65. א. לדברי רש"י, שפירש את הספק דלעיל האם השהה בשוגג מותר באכילה, צריך לפרש שהספק כאן הוא בהשהה במזיד האם מותר באכילה או לא. אך צריך ביאור, דבגמרא כבר נפשט הספק, שכן רבי חייה אמר שאין חילוק בין שוגג למזיד, ומסקינן לעיל כרב נחמן בר יצחק שקודם גזירה התירו שוגג אבל לאחר גזירה בין שוגג ובין מזיד אסור.

וכתב המהרש"א שהספק כאן אינו במזיד רגיל, אלא בטועה ואומר מותר להשהות בשבת, והספק הוא, האם יש להקל באומר מותר יותר משוגג, שאם השהה בשוגג אסור, אבל אומר מותר שהשהה, מותר לאוכלו, או שמא דינו כמו שוגג. ועל דרך זה כתב הראב"ד בהשגות [ג ט] והובא ברשב"א כאן.

ב. התוס' פירשו, שהספק הוא בדעת רבי

להם.

מאי לאו, רבי יוסי אסר להם את הביצים **לאותו שבת,** ומכאן יש להביא ראיה שאסור לאכול באותה שבת מצטמק ויפה לו.

דוחה הגמרא: **לא** אסר להם את הביצים לאותה שבת, אלא הורה להם שלא לעשות כן **לשבת הבאה.** (66)

ומדייקת הגמרא: מדאסר להם את הביצים, **מכלל דביצים מצומקות מצטמקות ויפה להן, נינהו.**

ומסקינן: **אין, דאמר רב חמא בר חנינא:**

פעם אחת נתארחתי אני ורבי למקום אחד, והביאו לפנינו ביום חול **ביצים מצומקות כעוזרדין** שהם דבר דק, ואכלנו מהן הרבה, כיון שהם מצומקות הן יפות לאכילה.

שנינו במשנה: **בית הלל אומרים אף מחזירין.**

אמר רב ששת: לדברי האומר מחזירין, לא לז-ב רק בליל שבת מותר להחזיר, אלא מחזירין אפילו ביום השבת. (67)

ואף רבי אושעיא סבר: אף מחזירין אפילו בשבת.

"ונשתהו" ולא "שיהו" שמדובר בשוגג, ומוכח שגם בשוגג אסור. וצריך ביאור מהי הראיה ממעשה דר' יוסי לשיטת רבי יהודה, ועוד תמה החזון איש שמא היה המעשה לאחר הגזירה. אבל לדברי הראשונים שהספק גם לאחר גזירה ניחא.

ועל כל פנים, מאחר והגמרא דחתה את הראיה ממעשה דר' יוסי נותרה הגמרא בספק, ולשיטת רש"י והראב"ד שהספק הוא באומר מותר, הרי ספיקא דרבנן ולקולא, ואומר מותר שהשהה, מותר. והרי"ף והרמב"ם נקטו שהספק הוא האם קנסו גם במצטמק ויפה לו, וספק דרבנן לקולא, ועל כן התיירו אם שכח והשהה מצטמק ויפה לו, וכן פסק השולחן ערוך [רג א]. אלא שלפי השיטות דמתניתין להשהות תנן אזי השהה ממאכל בן דרוסאי ואילך, אסור, אלא אם כן השהה מבושל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, ולשיטות דפסקו כחנניא הרי שרק אם השהה בפחות ממאב"ד אסור, אבל מכאן ואילך מותר.

67. א. רש"י מפרש שהרבותא בדברי רב ששת היא שלא רק בליל שבת מותר להחזיר, אלא

ג. הרמב"ן הרשב"א ושאר הראשונים פירשו באופן דומה לתוס', הספק הוא האם רבי יהודה מיקל במשהה בשוגג דבר המצטמק ויפה לו, או לא. ואף שאמרינן לעיל דקנסו את השוכח, אפשר שהגזירה מתיחסת רק על השהית תבשיל שאינו מבושל כל צרכו, שלרבי מאיר מותר, ועל כן אמרינן דקנסו את השוכח, אבל אם שכח והשהה דבר המבושל כל צרכו, לא גורו. ואם כן אפשר שרבי יהודה מחלק במצטמק ויפה לו בין שוגג למזיד. וראה עוד דרכים בביאור ספק הגמרא ברא"ש [סימן א], ובדברי בעל המאור והרמב"ן.

66. ראיית הגמרא מביצים מצומקות תתפרש לפי השיטות בהערה הקודמת כדלהלן:

לפי רש"י [לדרכו של המהרש"א] והראב"ד, הראיה היא שאסר גם באומר מותר, שהרי אמר להם שלא לעשות כן לשבת הבאה, ואם הם היו מזידין מה הועיל שהזהירם על שבת הבאה הרי שוב יעברו במזיד וישהו, ועל כרחק שטעו והיו אומרים מותר. אכן צריך ביאור שכן אפשר שהיו שוגגים גמורים, ושוב אין ראיה לאומר מותר. ולפי התוס' הראיה היא מהא דאמר